Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

УДК 373.3.017:172.15(045)

https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-3(37)-415-425

Макарчук Вікторія Вікторівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, 20300, тел.: (098) 839-944-90, https://orcid.org/0000-0003-1383-121X

ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ З АКТИВНОЮ ГРОМАДЯНСЬКОЮ ПОЗИЦІЄЮ: НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Авторка статті розглядає актуальні питання національно-патріотичного виховання в умовах війни, спричиненої повномасштабним нападом російської федерації на Україну. Підкреслює необхідність дослідження окресленої теми та розглядає національно-патріотичне виховання як пріоритетне завдання освітніх установ.

У статті проводиться аналіз досліджень та публікацій у галузі національно-патріотичного виховання та наводиться ряд програмних документів, серед яких виділяються стратегії, концепції та доктрини, спрямовані на цілеспрямоване формування високих патріотичних якостей у підростаючого покоління.

Метою статті є представлення основного матеріалу дослідження, аналіз ідей та цілей програмних документів, а також обговорення проблем та викликів, які виникають у процесі національно-патріотичного виховання. Авторка підкреслює важливість створення збалансованої системи виховання, яка б сприяла розумінню та повазі до різних культур та національностей, а також підтримувала демократичні цінності та права людини.

У статті обговорюється національно-патріотичне виховання як інструмент для зміцнення національної єдності, захисту суверенітету, формування громадянської відповідальності та запобігання екстремізму. Авторка вказує на важливість створення системи виховання, що враховує потреби сучасного покоління та сприяє формуванню моральних якостей, необхідних для високої громадянської активності та патріотизму.

Стаття розглядає ключові аспекти національно-патріотичного виховання, такі як виховання громадянсько-патріотичного, духовно-морального, військово-патріотичного та екологічного спрямувань.

Також аналізуються актуальні виклики та проблеми, що виникають у процесі національно-патріотичного виховання сучасної молоді. Зокрема, розглядаються інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, їх важливість та врахування древньої культури, історії країни в контексті виховання

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

підростаючого покоління. Висновки статті підкреслюють необхідність об'єктивності та взаєморозуміння у національно-патріотичному вихованні, а також підтримку освіти, науки та культури для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності українського суспільства в сучасному світі.

Ключові слова: виховання, національно-патріотичне виховання, патріотичні цінності, громадянська активність, громадянська діяльність, національна свідомість.

Makarchuk Victoria Viktorivna Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Educational Technologies and Pedagogical Creativity, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, 20300, tel.: (098) 839-94-490, https://orcid.org/0000-0003-1383-121X

EDUCATING THE RISING GENERATION WITH AN ACTIVE CIVIC STANCE: THE NATIONAL-PATRIOTIC ASPECT

Abstract. The author of the article addresses the pressing issues of national-patriotic education in the conditions of war caused by the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine. Emphasis is placed on the necessity of researching the outlined topic and considering national-patriotic education as a priority task for educational institutions. The article conducts an analysis of research and publications in the field of national-patriotic education, highlighting a range of program documents, including strategies, concepts, and doctrines aimed at purposeful formation of high patriotic qualities in the younger generation.

The aim of the article is to present the main research material, analyze the ideas and goals of program documents, and discuss the problems and challenges that arise in the process of national-patriotic education. The author underscores the importance of creating a balanced education system that promotes understanding and respect for different cultures and nationalities, while also upholding democratic values and human rights.

The article discusses national-patriotic education as a tool for strengthening national unity, defending sovereignty, fostering civic responsibility, and preventing extremism. The author emphasizes the importance of creating an education system that considers the needs of the modern generation and contributes to the formation of moral qualities necessary for high civic activity and patriotism.

Various directions of education are highlighted in the article, such as civic-patriotic, spiritual-moral, military-patriotic, and ecological, identifying them as essential components of national-patriotic education.

The article also analyzes the current challenges and problems arising in the process of national-patriotic education for today's youth. In particular, it examines integration processes in Ukraine, their importance, and the consideration of ancient culture and history in the context of educating the younger generation. The

conclusions of the article underscore the need for objectivity and mutual understanding in national-patriotic education, as well as the support of education, science, and culture to ensure the stability and competitiveness of Ukrainian society in the modern world.

Keywords: education, national-patriotic education, patriotic values, civic activity, civic engagement, national consciousness.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли Україна перебуває в стані війни внаслідок повномасштабного нападу російської федерації, особливо актуальним стає дослідження проблеми національно-патріотичного виховання. Першочерговим завданням закладів освіти є формування національної свідомості, яка б перешкоджала появі сумнівів щодо важливості незалежного майбутнього, необхідності збереження суверенітету та територіальної цілісності країни. Також важливо виховувати принципову громадянську та національну позицію в серцях вільних українців, враховуючи всі необхідні стандарти європейських та міжнародних спільнот.

Проблематика виховання з високим рівнем національно-патріотичної складової завжди відзначалася як ключова у вітчизняній педагогічній думці на протязі різних історичних етапів. Українська педагогіка формувала виховні традиції, які утверджувалися протягом численних століть. Протягом цього часу наша нація здобула значний досвід у вихованні, розробила власну педагогічну культуру, яка базується на принципах національності, духовності, гуманізму, демократизму, патріотизму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв’язку з актуальністю, проблема виховання дітей та молоді в національно-патріотичному дусі є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та міжнародних вчених, серед яких можна виділити Ю. Афанасьєву, О. Базилевську, Є. Барилко, В. Белана, Н. Вишнівську, В. Герасимчука, Г. Костюшко, К. Кузіну, П. Мазур, Е. Осевську, Л. Солярчик, А. Стєпніка, Ю. Толмачову та інших. Але важливо також забезпечити, щоб національно-патріотичне виховання було збалансованим і не призводило до винищення різних точок зору чи дискримінації. Воно повинно сприяти розумінню та поваги до інших культур та національностей, а також підтримувати демократичні цінності та права людини.

Це відзначено у ряді офіційних документів, таких як: Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті; Програма допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді (2002); Концепція військово-патріотичного виховання у Збройних силах України (2010); Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015); Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016), Стратегія національно-патріотичного виховання на період 2016 – 2020 років (2015); Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

України, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України № 1038 від 29 липня 2019 року; Документ «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», схвалений Указом Президента України від 21 травня 2019 року № 286/2019; Документ «Про Стратегію національної безпеки України», прийнятий Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; Документ «Про Стратегію воєнної безпеки України», схвалений Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021.

Головною ідеєю цих програмних документів є побудова загальнодержавної системи національно-патріотичного виховання з метою цілеспрямованого формування в молоді високих патріотичних, морально-психологічних, розумових і фізичних якостей, необхідних для військової служби та захисту України [3].

Метою статті є представлення основного матеріалу дослідження, аналіз ідей та цілей програмних документів, а також обговорення проблем та викликів, які виникають у процесі національно-патріотичного виховання сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу. Актуальність національно-патріотичного виховання залишається важливою історичною, соціальною та політичною темою в багатьох країнах. Особливо важливим це питання є в контексті України, яка переживає складні періоди, пов'язані з політичною нестабільністю, зовнішніми загрозами або пошкодженням національної ідентичності.

Вашій увазі пропонуємо важливі аргументи щодо актуальності національно-патріотичного виховання:

– *Зміцнення національної єдності*. Національно-патріотичне виховання може допомогти у зміцненні почуття національної єдності серед громадян. Воно може об'єднувати різні етнічні, культурні та соціальні групи навколо спільних цінностей та ідеалів.

– *Захист суверенітету*. У контексті геополітичних загроз національно-патріотичне виховання може стати важливим інструментом захисту суверенітету країни. Громадяни, які гордяться своєю країною, більш схильні підтримувати заходи для її захисту.

– *Формування громадянської відповідальності*. Виховання національної свідомості та патріотизму може сприяти формуванню громадян, які відчувають відповідальність за свою країну та активно беруть участь у громадському житті.

– *Запобігання екстремізму*. Відчуття приналежності до власної нації та розуміння її цінностей може запобігати радикалізації та екстремізму, які можуть загрожувати стабільності суспільства.

– *Створення позитивного іміджу за кордоном*. Національно-патріотичне виховання може сприяти покращенню іміджу країни за кордоном, що може мати позитивний вплив на міжнародні відносини та співпрацю.

Процеси формування моральних рис у підростаючому поколінні, таких як гуманність, чесність, працьовитість, діловитість, старанність, конкурентність,

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

обумовлені розбудовою українського суспільства. Однак через зростання бездуховності, нівелювання цінностей життя та загострення проблем сімейного виховання, формуванню повноцінної підростаючої особистості не приділяється належна увага.

Для вирішення цієї проблеми необхідно створити гнучку систему виховання молоді, яка враховуватиме потреби часу та одночасно відповідатиме запитам та інтересам підростаючої особистості.

На думку І. Беха «головним завданням освітніх та позашкільних закладів системи освіти і виховання є швидке реагування на суспільні запити, на інтереси та потреби молодого покоління, вимоги держави щодо освіти і виховання особистості, створення сприятливих умов для задоволення інтересів і потреб особистості у формуванні моральних якостей, переконань, світогляду, позитивної моральної діяльності й високого рівня моральної вихованості, вихованні почуття патріотизму» [1, с. 68].

Аналізуючи дослідження сучасних вчених ми виокремлюємо основні складові національно-патріотичного виховання, що включають:

1. Вивчення історії та культури (розуміння минулого своєї країни і традицій, вивчення великих подій і особистостей, які вплинули на її розвиток).
2. Виховання громадянської відповідальності (сприяння активному участю у громадському житті, розумінню прав та обов'язків громадян перед своєю країною).
3. Патріотична символіка (використання національних символів, прапора, герба та гімну для сприяння почуттю національної гідності).
4. Патріотична освіта (включає питання патріотизму та національної ідентичності у шкільну та вищу освіту).
5. Культурний обмін (сприяння культурному обміну між різними групами і національностями для сприяння розумінню та толерантності).
6. Масова інформація (поширення позитивних інформаційних повідомлень та історій, які підкреслюють досягнення та цінності країни).

Національно-патріотичне виховання відіграє важливу роль у формуванні громадянської свідомості, створенні стабільності та єдності в суспільстві. Проте, важливо зберігати баланс між патріотизмом та відкритістю до інших культур, громадянськими правами та свободами, щоб уникнути націоналістичної дискримінації чи конфліктів.

Основні принципи національно-патріотичного виховання включають в себе наступні аспекти:

Повага до інших культур і національностей. Національно-патріотичне виховання повинно надихати гордість за власну культуру і історію, але при цьому не призводити до приниження чи дискримінації інших культур і національностей. Повага до різноманітності повинна бути однією з ключових цінностей.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

Збереження і захист прав та свобод громадян. Виховання повинно наголошувати на важливості демократичних цінностей, прав і свобод людини, а також відповідальності перед суспільством.

Активна громадянська позиція. Виховання повинно стимулювати активну громадянську участь, адже патріотизм може виявлятися через участь у громадських справах, виборах, та інших способах внесення внеску у розвиток країни.

Інклюзивність. Важливо, щоб національно-патріотичне виховання було інклюзивним і враховувало потреби та перспективи всіх громадян, незалежно від їхньої національної, етнічної, релігійної чи соціальної приналежності.

Підтримка і розвиток національної культури і мови. Принцип підтримки і розвитку власної культури і мови є важливим, але при цьому не повинен виключати вивчення та розуміння інших культур і мов.

Екологічна свідомість. Виховання також може включати в себе екологічну складову, наголошуючи на важливості бережливого відношення до природи та збереження природних ресурсів.

Історична свідомість. Вивчення історії країни, як позитивних, так і негативних сторін минулого, сприяє розумінню та уникненню повторення помилок минулого.

Ці принципи допомагають забезпечити баланс між розвитком національної ідентичності та глобальною свідомістю, а також підтримують створення відкритого, різноманітного та демократичного суспільства.

Сьогодні Україна переживає важкий період через військовий конфлікт і агресію російської федерації, і тому важливо вивчати та розуміти питання національно-патріотичного виховання. Цей процес починається з сімейного виховання, а потім розширюється на громадянське та суспільне виховання. Виховання підсилюється завдяки діяльності державних інституцій, які розробляють програми та пріоритети, спрямовані на відновлення національної ідеї, культури, та забезпечення стійкості громадянської позиції і основних принципів національно-патріотичного виховання на державному рівні.

Одним з важливих результатів національно-патріотичного виховання є Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України, яка була затверджена в черні в 2022 році. Головною метою цієї Концепції є формування нового типу українця, що спирається на національні та європейські цінності та може бути названим патріотом України. Вона прагне підготувати громадян, які б гідно виконували свої обов’язки перед країною, захищали незалежність та територіальну цілісність України, спадкували духовні та культурні цінності нації, та були готові до активної громадянської участі [3].

Ключовий акцент у Концепції робиться на впровадженні національно-патріотичного виховання в системі освіти, яка грає ключову роль у формуванні свідомості сучасних та майбутніх поколінь. Вона спрямована на

розвиток патріотичних ідей, поваги до культурних цінностей та традицій Українського народу, та готовності до захисту національних інтересів [3].

Загалом, національно-патріотичне виховання має за мету формування громадян, які розуміють важливість своєї нації та готові віддавати їй перевагу, розвивати громадянську позицію та допомагати зберегти культурну ідентичність та незалежність України.

Українська держава та її громадяни стають активними учасниками процесів, які визначатимуть їхню долю, а також долю їхніх сусідів і світового порядку. В сучасних важких ситуаціях, де виявляються виклики і загрози, а також великі можливості для розвитку, ключовим завданням суспільного прогресу є забезпечення своєї суверенності та територіальної цілісності. Пошук шляхів інтеграції в європейське та євроатлантичне співтовариство також є важливою метою. На фоні цих викликів і перспектив, а також кардинальних змін у політиці, економіці та соціальній сфері, пріоритетом стає визначення нової стратегії виховання. Ця стратегія має бути багатокомпонентною та багатовекторною системою, що значно впливає на майбутній потенціал Української держави.

Серед напрямів виховання найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання, що є ключовими складовими національно-патріотичного виховання. Ці напрямки відповідають нагальним вимогам та викликам сучасності, а також лежать в основі формування свідомості сучасних і майбутніх поколінь. Вони розглядають розвиток держави як важливий фактор особистісного зростання, покладаючи акцент на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного спадку і традицій, а також гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності за природу як національне багатство, здорового способу життя, готовності до змін та виконання обов'язків з захисту незалежності та територіальної цілісності України [6, с. 11].

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, включаючи європоцентричність, активізацію громадянської та громадської ініціативи, зростання різноманітних громадських рухів та поширення волонтерської діяльності, взаємодіють із технологічною і комунікативною глобалізацією, міграційними змінами всередині суспільства та ідентифікаційними процесами у розвитку кожного українця. Вони відбуваються на фоні зростання інтересу та вираження патріотичних почуттів, а також нового ставлення до історії, культури, релігії, традицій та звичаїв українського народу.

Тому в наш час, більше ніж коли-небудь, необхідні нові підходи та стратегії у вихованні патріотизму як почуття та основної якості особистості. При цьому важливо враховувати, що Україна має довгу та славну культуру і історію, а також значний досвід у державному управлінні, що становить

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

потужне джерело та стійкий фундамент для виховання дітей та молоді. Ці цінності вже враховані в освітньому та виховному середовищі, проте сучасні суспільні зміни вимагають їх переосмислення, що відкриває нові можливості для освітнього сектору.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді повинно ґрунтуватися на історичних подіях, які свідчать про героїчну боротьбу Українського народу за самовизначення та створення власної держави. Ці приклади охоплюють ідеали свободи, єдності та державності, починаючи від княжої ери та включаючи українських козаків, Українські Січові Стрільці, армії Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, а також учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, та тих, хто пережив сталінські концтабори і був учасником дисидентського руху [4].

Національно-патріотичне виховання також повинно ґрунтуватися на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004 та 2013-2014 роках, Героїв Небесної Сотні, учасників антитерористичної операції та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, а також тих, хто протистояв окупації та анексії Автономної Республіки Крим російською федерацією, і брав участь у війні російської федерації проти України [4].

У сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та можливості потрапляння у вплив іншої держави, стає важливим переосмислити зроблене і впровадити системні заходи, спрямовані на зміцнення національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Мета полягає у формуванні нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей, таких як:

– повага до національних символів, таких як Герб, Прапор та Гімн України;

– активна участь у громадсько-політичному житті країни;

– верховенство права та повага до прав людини;

– готовність до природоохоронної діяльності;

– толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;

– готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України [5].

Процес виховання патріотизму у дітей та молоді повинен передбачати врахування їхнього віку, сенситивних періодів розвитку та особистісних особливостей, а також базуватися на духовно-моральних принципах. Ураховуючи всі ці обставини, виникає необхідність актуалізації концепції, яка визначатиме нову стратегію спрямованого та ефективного процесу виховання громадянського суспільства та формування громадянина-патріота України.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

Ключовими аспектами подальшого розвитку національно-патріотичного виховання в Україні представлено у праці І. Беха та К. Чорної:

– *Активна роль освіти* (посилення важливості вивчення історії, культури та національних цінностей в освітніх програмах на всіх рівнях).

– *Медійна освіта* (підвищення рівня медійної грамотності серед населення, зокрема відповідального відбору та розуміння інформації про націю та патріотизм).

– *Сприяння громадянській участі* (залучення громадян до активної участі в громадському і політичному житті, а також до вирішення соціальних та екологічних питань).

– *Міжнаціональна толерантність* (продовження підтримки культурного обміну та сприяння толерантному ставленню до представників різних культур і національностей).

– *Співпраця з громадськими організаціями* (залучення громадянського суспільства до спільних зусиль у напрямку національно-патріотичного виховання та підтримки важливих ініціатив).

– *Розробка програм і проєктів* (підтримка та розвиток проєктів та програм, спрямованих на національно-патріотичне виховання, включаючи масові заходи, освітні ініціативи та інше) [2, с. 26].

Національно-патріотичне виховання має бути постійним і невід'ємним елементом розвитку України, сприяючи зміцненню громадянського суспільства, гармонійному співіснуванню різних культур та громадянської єдності.

Національно-патріотичне виховання є важливою складовою освіти та соціокультурного розвитку суспільства, його основні позиції включають наступні аспекти:

– *Любов до рідної країни*. Національно-патріотичне виховання передбачає розвиток почуття гордості за свою націю, культуру, історію, традиції та природні багатства. Учні мають розуміти важливість і унікальність своєї країни.

– *Збереження і підтримка мови та культури*. Національно-патріотичне виховання сприяє збереженню рідної мови та культурних цінностей. Учні повинні розуміти важливість мови для збереження ідентичності і співпраці у громаді.

– *Вивчення історії*. Розуміння історії своєї країни допомагає учням усвідомити труднощі та досягнення минулого, а також зрозуміти, як вони вплинули на поточний стан суспільства.

– *Співпраця і взаєморозуміння*. Національно-патріотичне виховання сприяє розвитку толерантності, взаєморозуміння та співпраці між різними національностями та культурами, які існують в країні.

– *Громадянська активність*. Учні повинні бути готові взяти на себе відповідальність за майбутнє своєї країни, брати участь у громадському житті, голосувати та допомагати вирішувати важливі суспільні проблеми.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(37) 2024

– *Екологічна обізнаність*. Національно-патріотичне виховання також може включати розвиток почуття відповідальності за довкілля та природні ресурси своєї країни.

– *Сприяння миру і стабільності*. Виховання учнів в дусі національної єдності і поваги до прав і інтересів інших націй сприяє миру та стабільності в країні та світі.

– *Культурний обмін*. Національно-патріотичне виховання може сприяти обміну культурними цінностями і сприяти розвитку відкритості до світу та розумінню інших культур.

Ці позиції допомагають формувати громадян, які мають відчуття національної самосвідомості і готові бути активними учасниками своєї країни, сприяючи її розвитку та процвітанню.

Висновки. Як бачимо, національно-патріотичне виховання відіграє важливу роль у будівництві сильного, єдиного і процвітаючого суспільства. Воно сприяє формуванню патріотичних почуттів, любові до рідної країни, культури, глибокого розуміння історії та цінностей нації. Національно-патріотичне виховання також розвиває громадянську відповідальність, толерантність, готовність до громадянської активності та захисту прав і інтересів своєї країни.

Також, важливо враховувати, що національно-патріотичне виховання має бути об'єктивним і включати у себе розуміння і взаємоуважність до різних культур і національностей, сприяючи миру, співпраці та взаєморозумінню. Крім того, воно має підтримувати розвиток освіти, науки і культури, щоб забезпечити нації стійкість і конкурентоспроможність у сучасному світі. А збереження і зміцнення національно-патріотичних цінностей є пріоритетним завданням, оскільки це сприяє побудові щасливого і процвітаючого суспільства, яке гордиться своєю ідентичністю і готове працювати на користь загального добробуту.

Література:

1. Бех І. Патріотично-громадянська іпостась особистості. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ–Чернівці: Букрек. 2018. 320 с.

2. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма патріотичного виховання учнівської молоді. Київ: Світ виховання. 2014. 39 с.

3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки України 06 червня 2022 року № 527. URL: https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi-polityky-ta-sotsialnoho (дата звернення: 05.01.2024).

4. Національно-патріотичне виховання юного покоління. URL: https://sites.google.com/site/stavkivskazagaskola/dialnist/vihovna/nacionalno-patrioticne-vihovanna-unogo-pokolinna (дата звернення: 05.03.2024 р.)

5. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладів. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ (дата звернення: 05.03.2024 р.)

6. Пащенко Д. Патріотичне і національне виховання – складові становлення громадянина. *Шлях освіти*. 2012. № 1. С. 9–14.

References:

1. Bekh I. (2018). Patriotychno-hromadianska ipostas osobystosti. Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnostei: monohrafiia [Patriotic and civil hypostasis of the personality. Personality on the way to spiritual values: monograph]. Kyiv–Chernivtsi. [in Ukrainian].

2. Bekh I. D., & Chorna K. (2014). Prohrama patriotychnoho vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi [Program for patriotic education of children and youth]. Kyiv. [in Ukrainian].

3. Kontseptsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 06 chervnia 2022 roku № 527. [Concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine. Order of the ministry of education and science of Ukraine, June 6, 2022, No. 527]. URL: https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi-polityky-ta-sotsialnoho (data zvernenia: 05.01.2024). [in Ukrainian].

4. Natsionalno-patriotychne vykhovannia yunoho pokolinnia. URL: https://sites.google.com/site/stavkivskazagaskola/dialnist/vihovna/nacionalno-patrioticne-vihovanna-unogo-pokolinna (data zvernennia: 05.03.2024 r.). [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi, zakhodiv shchodo realizatsii Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi ta metodychnykh rekomendatsii shchodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia y zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ (data zvernennia: 05.03.2024 r.). [in Ukrainian].

6. Pashchenko D. (2012) Patriotychne i natsionalne vykhovannia – skladovi stanovlennia hromadiana. [Patriotic and national education – components of citizen formation]. Shliakh osvity. [in Ukrainian].